

A LENDVAI-CENTENÁRIUM FOLYTATÁSA¹

MEGHÍVÓ

Szeretettel meghívjuk Lendvai Ernő zenetudós születésének 100. évfordulója alkalmából rendezett konferenciára. A belépés díjtalan, a részletes programról és a regisztráció módjáról az alábbiakban olvashat.

A TIZENKÉTFOKÚ ZENE ARCHITEKTÚRÁJA
LENDVAI ERNŐ 100 konferencia

2025. november 8., Budapest Music Center Könyvtár

FŐVÉDNÖK: KODÁLY ZOLTÁNNÉ PÉCZELY SAROLTA
Szervező: Keresztury-Albert Zsolt, zeneszerző
Szakmai tanácsadó: Ordasi Péter, zenetanár, karnagy

Napra pontosan hét hónappal később, 2025. november 8-án ismét előadássorozatot hirdettek, amelynek címéből kiderült: Lendvai Ernő kutatási eredményeire, azok felhasználására, továbbgondolására invitálják az aktív és passzív résztvevőket.

Miként a Parlandóban is beszámoltunk, 2025. február 8-án „Arany metszés a zenében” címmel rendeztek egésznapos programot a MOM Kulturális Központ színháztermében. Az örömdetes érdeklődés visszaigazolta a vállalkozás aktualitását, és november 8-án „A tizenkét fokú zene architektúrája” címmel került sor a folytatásra, a Budapest Music Center Könyvtárában. A „LENDVAI ERNŐ 100 konferencia” ebbe a kamaraterembe is teltházat vonzott, az eltávozott hallgatók helyét a délutáni programok iránt érdeklődők töltötték meg.

Valljuk meg, a cím önmagában nem túl szerencsés – afféle „értjük, miről van szó” beleérző hozzáállást igényelt, ámde annál fontosabb a programot életre hívó alkalom. Miként az előadók között, úgy a közönség soraiban is találkozhattunk „emlékezőkkel”, akiknek megadatott, hogy ismerhessék Lendvai Ernőt, és utód-generációval, akik számára nevét a publikált kutatási eredményei fémjelzik.

---

¹ [100 ÉVE SZÜLETETT Lendvai Ernő. Komlós Katalin írása \(lfze.hu\)](#) // [Ittész Mihály: Lendvai Ernő győri éveire emlékezve \(Muzsika, 1994/2.\)](#) // [Kurtág György: Lendvai Ernő in memoriam \(Facsimile, 1993. II. 13.\)](#); [Még egy szó Lendvai Ernőhöz \(Facsimile, Berlin, 1993. X.20-21.\)](#) (Magyar Zene 1994/1.) // [Vitányi Iván: Kaposvár, 1925. február 6. – Budapest, 1993. január 31. \(Muzsika 1993/3.\)](#) // [Önéletrajz Lendvai Ernő hagyatékából \(Muzsika, 1993/4.\)](#) // [Lendvai Ernő: Arany metszés? \(Muzsika, 1981/2.\)](#) // [Lendvai Ernő kötetei \(Összeállította: Lendvai Tamás\)](#) (Parlando 2025/1.)

Egész napos rendezvény négy tételben, codával. Az első három rész előzenével indult (Miksch Adrienn énekelt Katona Anikó zongorakíséretével nyitányként és a délutáni szekció elején, az első kávészünetet követően Katona Anikó egy Bach prelúdium és fuga tételpárral vezette be a barokk tematikájú előadásokat.

Miként a felkért előadók összetétele, úgy a tematika is nagy változatosságot mutatott – ebből az is következik, hogy különböző intenzitással kapcsolódtak Lendvai munkásságához, kutatási területeihez. Ennek a viszonylag nagy szabadságnak a haszna abban mutatkozott meg, hogy az előadók olyan témával jelentkezhettek, amely számukra „fontos”, amit szívügyüknek érznek, befejezett vagy „work in progress” kutatási eredményeiket tárhatják a nyilvánosság elé.

A megadott terjedelmű előadás: interpretációs műfaj, variációkkal. Lehet felolvasni (ezt választotta Pintér Csilla Mária, „A zenei jelentés kérdése Lendvai Ernő elemzéseiben” című referátumában). Eltérően az írott szövegtől, a hallgató ilyenkor „kiszolgáltatót”: nem ő választja meg az olvasás tempóját, nem állhat meg közben elgondolkozni, és nem is „lapozhat vissza”. Az egyenletes tempójú és dinamikájú felolvasás veszélye a monotóniában rejlik. Még a vizuális segítség (kivetítés) sem sokat segít – döntésre késztet: továbbra is az előadásra koncentráljunk, vagy a vetített szöveget olvassuk (amelyről nem tudni, része lesz-e a felolvasásnak). Sok értékes gondolatot, idézetet hallhattunk, de azok gyorsan elsuhantak, s a hallgatóban megerősödött a vágy: jó lenne nyomtatásban olvasva, alaposan foglalkozni az előadásban közöltekkel.

A folytatásban pezsdítő élményszerűséget köszönhattünk Balázs Gergelynek. A Zeneakadémia doktorandusz-hallgatója gyakorló tanárként ért a figyelem felkeltéséhez és ébrentartásához. Aranymetszés mint formakohéziós erő Liszt Ferenc kései művészetében című előadása az általa vizsgált kompozíciók alapos ismeretéről tanúskodott, és kutatási eredményei közzétételén túl azzal örvendeztette meg hallgatóságát, hogy a bejátszott zenéken túl maga is zongorázott, sőt, énekelt is!

A következő két előadás afféle Bach-hommage volt. „Rend és rendszer Bach zenéjében” című előadásával Kamp Salamon ismételt az a meggyőződést erősítette hallgatóságában, hogy érdemes vállalkozni a mindentudás szinte lehetetlennek tűnő feladatára: Bach zenéjének minden hangjával való elszámolni tudás az egyik oldalon – a komplexitás áttekintése a másikon, mikrokozmosz és makrokozmosz kettősségének egyensúlya, és hozzá az izzó lelkesedés!

Olyasfajta elkötelezettség, mint amit Lendvai érzett fiatalon a Bartók-művek iránt, vágy a teljes birtokbavételért az intellektus szintjén (ezzel kapcsolatban kedves történetet elevenített fel „szigetre mentett magvak...” című könyvében Tusa Erzsébet). A folytatásban Dinyés Soma következett. „Bach művek újraélesztése – mennyire lehet sikeres egy rekonstrukció” című előadásában saját kutatói tapasztalatait osztotta meg hallgatóival. A csembalón játszott rekonstruált tételt egyértelműen illusztrációnak szánta – érdemes lett volna megadni neki az élményszerű zenehallgatás funkcióját...

Abban, hogy a Lendvai-centenárium alkalmából rendezvények jöjjenek létre, elévülhetetlen érdeme van Keresztury-Albert Zsolt szervezőmunkájának. Ő is azok közé tartozik, akik – életkorukból adódóan – nem ismerhették személyesen Lendvai Ernőt, nem vehettek részt előadásain. Számára az első „találkozást” Lendvai munkásságával az a posztumusz kötet jelentette, amelyet Szabó Miklós és Mohay Miklós állított össze (Szimmetria a zenében). Erre a megvilágító erejű találkozásra emlékezve szívesen vállalkozik arra, hogy röviden felvázolja Lendvai kutatási eredményeinek egyes vonatkozásait, hogy aztán zenén kívüli, magasabb összefüggésrendszerben is elhelyezze. Előadásával egyszersmind „A zenei hangok archaikus rendje” című (a Parlando olvasói számára ismerős) tanulmányára is felhívja a figyelmet. Mostani előadásának „A tizenkét fokú zene ethosza – a tengelyrendszer filozófiai vonatkozása” címet adta.

Ordasi Péter: Ablak felfelé (Napkút Kiadó, 2020) (Fittler Katalin) (Parlando 2020/5.)

Keresztury-Albert Zsolt gondoskodott arról, hogy (gratis) hozzájuthassanak az érdeklődők az említett tanulmányához – a következő előadó, Ordasi Péter pedig különlenyomatot bocsátott a rendelkezésükre az Ablak felfelé című kötetében (Napkút Kiadó, Budapest, 2020) megjelent tanulmányából. „A tengelyes funkciórend csírái Mozart műveiben” című tanulmányához az inspirációt Bárdos Lajos „Mozart és a tengely” című cikke adta. A különböző szimpóziumokon, konferenciákon közönség elé vitt elemzések igazi „hallásgyakorlatot” jelentenek a hallgatóknak: a kottapéldák, elemző magyarázattal, hangzó anyaggal mindig ismételten megerősítik őket a zene értésének többlet-hasznában. Mert ugyanazt hallja az is, aki csupán gyönyörködik benne, s az is, aki felismeri az élmény „természetét” – de a felismert törvényszerűségek ismerete lehetővé teszi további a kompozíciókban való értő tájékozódást is.

Ordasi Péter még személyesen ismerhette Lendvai Ernőt, és „képben van” életét-munkásságát illetően is. Így konkrét információkat is kaphattunk tőle, Bárdos Lajos és Lendvai kapcsolatáról (Bárdos az elsők egyike volt, akik felismerték az általa megtalált összefüggések, rendezőelvek jelentőségét).

Kedves mentegetőzéssel kezdte „Liszt Via crucisának harmóniai rejtelsei” című előadását Mohay Miklós: ha már Mozartnál... A zeneakadémiai órákhoz szokott zeneszerző-tanár, akinek máskor akár több alkalom is rendelkezésére áll egy-egy kompozíció titkainak a kutatásához-feltárásához, ismertetnivalóval a bőség zavarával küszködött, miközben az idő könyörtelenül haladt. Így a kötetlen előadás legnagyobb gyakorlati haszna az a készítés volt, amellyel felkeltette az érdeklődést Liszt remeke iránt, és pedig kottával a kézben való zenehallgatás iránt, hogy minél több, hallás alapján rejtve maradó összefüggésre, szimbolikus

gesztusra felfigyeljünk. És külön köszönet egy értékes információért, amellyel a Debreceni Kodály Kórus felvételére irányította a figyelmet: kiderült, hogy korántsem minden felvétel (és előadás) alkalmával vették figyelembe az előadók a darab végi előjegyzés-módosulást.

Miként az lenni szokott, a kezdetben jó esetben pontosan betartott terjedelmek ellenére, egy idő után (s ebbe belejátszik a kávé- vagy az ebédszünet is) elkerülhetetlen a „csúszás”. Az utolsó előadás-tömb azonban feledtette azt!

Számomra az egésznapos rendezvény leglelkesítőbb élményét Arató Ákos (a Zeneakadémia doktorandusz-hallgatója, emellett a Szegedi Tudományegyetemen oktat) előadása jelentette: „Alfa-típusú hangzásoképek Kodály műveiben és a Kodály-domináns harmónia értelmezési spektruma”. Elvontnak tűnő téma, ám az első pillanattól elvarázsolta a hallgatót az előadónak minden gesztusából sugárzó alapos életmű-ismeret, az elméleti tudásnak és az azonnal illusztrálásra való képességnek az egyidejűsége. Izgalmas szellemi kaland volt követni azokat a „továbbgondolásokat”, amelyek alapnak tekintve az alfa-típusú hangzatokat, sokhangos képletek rendszerezéséhez vezettek. Tehát, miként Lendvai diákként mint gyakorló zongorista, szinte az ujjaival „fedezte fel” magának azokat az akkordokat, amelyek rendszerének logikáját később megfejtette, Arató Ákos Kodály különböző apparátusra szánt műveinek sokhangos akkordjaiban talált rendszertanilag kategorizálható formációkat. Kiművelt hallás, kiművelt értelem – folytassam?

Ez a komplexitásra-figyelés ideális előkészítés volt Esze Zsolt és Esze Jenő „foglalkozásaihoz”. Annakidején, 2025. február 8-án lenyűgözött² az a természetesség, amellyel a Lendvai-féle kutatási eredményeket saját zenélésük során alkalmazták. Beépítve a terminológiát a jazz-elméletben szokásos elnevezések sorába, felfedezve a különböző elnevezések közötti megfeleléseket, az elméletet a gyakorlat próbájának vetve alá. Esze Zsolt többször kihangsúlyozta, hogy sok időt-energiát szánt Lendvai munkáinak a

---

² [**Aranymetszés a zenében - 100 éve született Lendvai Ernő \(3:37:28\)**](#)

[0:00](#) Nyitány - (Bartók három csíkmegyei népdal - Lendvai Dalma zongora, Galavits Gábor klarinét) [05:50](#) Lantos István zongoraművész nyitóbeszéde [17:55](#) Lendvai, a kutató (Komlós Katalin zenetörténésszel és Ordasi Péter karnaggyal beszélget Becze Szilvia műsorvezető) [57:41](#) A sün és a Kobold - Voit Ervin kottagrafikáinak nyomában (Bősze Ádám zenetörténész előadása) [01:29:46](#) A zenei hangok archaikus rendje (Keresztury-Albert Zsolt zeneszerző előadása a tengelyrendszer filozófiájáról) [02:22:15](#) Szabály és szabadság az improvizációban I. rész Esze Jenő zongoraművész interaktív előadása a tengelyrendszer gyakorlati alkalmazásáról) [02:58:03](#) Szabály és szabadság az improvizációban II. rész (Esze Zsolt zenetanár interaktív előadása a tengelyrendszer gyakorlati alkalmazásáról)

tanulmányozására – és azt is, hogy ez a tanulási folyamat végteleníthető, és pedig a továbbgondolások által. Ugyanezt a tapasztalatot erősítette a fiú és az apa mostani bemutatója – immár a meglepetés-effektus kikapcsolásával. Most már tudtam, mire számíthatok. És minden bizonnyal tudták azok a fiatalok is, akik éppen az ő előadásai kedvéért jöttek szombat délután a BMC-be. Februárban ehhez az örömteli tapasztaláshoz, miszerint a jazzmuzsikások magától értetődő természetességgel kezelik Lendvai terminológiáját, rendszerelméleti megfigyeléseit, némi szomorúsággal társult a kérdés: hát a többiek, a hagyományos oktatási intézményekben tanítók-tanulók? Arató Ákosnak köszönhetően némiképp visszabillent a mérleg.

Végül, de nem utolsó sorban, a rendezvény létrejöttében közreműködött megillető köszöneten túl ismételten hangot kell adni annak a csodálatos gesztusnak, amellyel Lendvai Ernő gyermekei „kezelik” örökségüket, a szó több értelmében. A Lendvai Ernő munkásságával kapcsolatos (azt akár csak érintőlegesen kezelő) rendezvényekre afféle szellemi bőségkosárkosárként számlálatlan példányban hoznak szüleik (Lendvai Ernő és Tusa Erzsébet) könyveiből, amelyeket az érdeklődők rendelkezésére bocsátanak – gratis. A bolti forgalomban hozzáférhetetlen, antikváriumokban is csak alkalmanként felbukkanó kincsekben dúskálhatunk ilyenkor. Ezzel a gesztussal Tusa Erzsébet példáját követik, aki Lendvai Ernő halála után gondoskodott arról, hogy művei új kiadásban ismét hozzáférhetőek legyenek, ráadásul a külföldi érdeklődésre való tekintettel némely kötetek lefordításáról is gondoskodott. És számos külföldi egyetemre eljuttatott, afféle „kötelespéldányként” egy-egy példányt belőlük. Az értékek terjesztésének ez az önzetlensége családi örökségként maradt az utódokra, akik a meglévő készletből biztosítják, hogy termékeny talajba kerüljenek a tudás-magvak. És örömmel láttam, hogy a jazzkedvelő fiatalok érdeklődését is felkeltette ez a lehetőség.

A lelkes szervezők már készülnek következő alkalomként a Tusa-centenáriumra (2028). Talán nem lenne felesleges, afféle előzetesként, emlékező rendezvényt tartani a felejthetetlen zongoraművész-tanár halálának 10. évforduló alkalmából (2027) sem.

Fittler Katalin